

Handwritten signature

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЕКОНОМІКИ ФАРМАЦІЇ З ПІСЛЯДИПЛОМНОЮ ПІДГОТОВКОЮ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
науково-педагогічної роботи
Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ
15 травня 2024 р.

ПРОГРАМА З ПІДГОТОВКИ В ІНТЕРНАТУРИ

«ФАРМАЦІЯ»

Галузь знань: 22 "Охорона здоров'я"
Складник освіти: післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Спеціальність: "Фармація"
Попередня освіта: Ступінь магістра за спеціальністю 226 "Фармація, промислова фармація" за спеціалізацією "Фармація" (освітня програма за дипломом "Фармація", "Клінічна фармація", "Технології парфумерно-косметичних засобів")

Одеса – 2024

Програма підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Фармація» складена на основі Примірної програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Фармація», яка розроблена відповідно до наказу МОЗ України від 22 червня 2021 року № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію».

Примірна програма підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Фармація» затверджена Наказом МОЗ України в від 31 березня 2022 року № 556.

Розробники:

д.фарм.н., професор Ліана УНГУРЯН
к.фарм.н., доцент Оксана БЄЛЯЄВА
к.фарм.н., доцент Наталія СУЩУК
к.фарм.н., доцент Ірина ВИШНИЦЬКА
ст.викл. Оксана СТЕПАНОВА
ст.викл. Христина ВОЛОЩУК

Програма підготовки в інтернатурі «Фармація» затверджена на засіданні кафедри організації та економіки фармації з післядипломною підготовкою
Протокол № 6 від «15» січня 2024 р.

Завідувач кафедри організації та економіки фармації з післядипломною підготовкою, к.фарм.н., доцент Оксана БЄЛЯЄВА

Програма підготовки в інтернатурі «Фармація» схвалена предметною цикловою методичною комісією з фармацевтичних дисциплін ОНМедУ
Протокол № 3 від «17» січня 2024 р.

Голова предметної циклової методичної комісії з фармацевтичних дисциплін, к.фарм.н., доцент Наталія ФІЗОР

Програма підготовки в інтернатурі «Фармація» затверджена Вченою радою фармацевтичного факультету
Протокол № 6 від «13» березня 2024 р.

Голова Вченої ради фармацевтичного факультету, д.фарм.н., професор Ліана УНГУРЯН

*Логаринко
В. Качанов*

1. ОПИС ПРОГРАМИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика
Загальна кількість: Кредитів: 18,0 Годин: 540 Змістових модулів: 6	Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я» Спеціальність: "Фармація" Складник освіти Післядипломна освіта, первинна спеціалізація	1 рік інтернатури: <ul style="list-style-type: none"> • 3 місяці навчання на профільній кафедрі закладу вищої освіти (540 годин, 18,0 кредитів ECTS). • 8 місяців на базах стажування (1440 годин, 48,0 кредитів ECTS)
		Лекції (50 год.)
		Семінарські заняття (138 год.)
		Практичні заняття (280 год.)

Тривалість підготовки в інтернатурі: 1 рік (1980 годин; 66,0 кредитів ECTS). Освітня частина (проводиться в закладах вищої або післядипломної освіти): 3 місяці (540 годин; 18,0 кредитів ECTS). Практична частина (проводиться на базах стажування фармацевтів/провізорів-інтернів): 8 місяців (1440 годин; 48,0 кредитів ECTS).

Графік освітньої та практичної частин підготовки в інтернатурі

1. Для фармацевтів/провізорів-інтернів, які здобували вищу освіту за денною формою навчання початок навчання в інтернатурі з 1 серпня на базі стажування:

Рік підготовки	МІСЯЦІ											
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
I	П	П	П	П	П	П	П	П	О	О	О	В

П - практична частина підготовки на базі стажування;

О - освітня частина підготовки - навчання в закладі вищої (післядипломної) освіти;

В - відпустка.

2. Для фармацевтів/провізорів-інтернів, які здобували вищу освіту за заочною формою навчання початок навчання в інтернатурі з 1 квітня на базі стажування:

Для фармацевтів/провізорів-інтернів, які здобували вищу освіту

Рік підготовки	МІСЯЦІ											
	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
I	П	П	П	П	П	П	П	П	О	О	О	В

Примітка:

П - практична частина підготовки на базі стажування;

О - освітня частина підготовки - навчання в закладі вищої (післядипломної) освіти;
В - відпустка.

Два тижні останнього місяця освітньої частини навчання в інтернатурі відводяться на підготовку фармацевтів/провізорів-інтернів до державної атестації та її проведення.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ, КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОГРАМИ

Мета підготовки за програмою інтернатури за спеціальністю «Фармація» полягає в набутті фармацевтами/провізорами-інтернами компетентностей, необхідних для отримання кваліфікації фармацевта/провізора-спеціаліста, які ґрунтуються на академічній добросовістості, фармацевтичній етиці та деонтології, доказовій медицині, та необхідних для ефективного та якісного здійснення практичної діяльності, підвищення їх професійних знань та практичних вмінь і навичок.

Основним завданням інтернатури з фармації є підвищення рівня практичної та теоретичної підготовки фармацевтів/провізорів-інтернів, їх професійної готовності до самостійної діяльності за фахом з метою присвоєння звання "фармацевт/провізор-спеціаліст" за спеціальністю "Фармація".

Завдання:

1. Удосконалення знань щодо основних положень системи управління фармацією на вітчизняному та міжнародному рівнях
2. Стратегічного розвитку фармацевтичного закладу
3. Формування навичків з управління персоналом та оцінкою ефективності праці
4. Удосконалення знань щодо державного регулювання фармацевтичної діяльності
5. Обігу лікарських засобів, медичних виробів та товарів аптечного асортименту
6. Формування навичків з фармацевтичного консультування щодо раціонального використання лікарських засобів
7. Застосування методів фармакоеконіміки в процесі референтного ціноутворення та оцінки медичних технологій
8. Формування навичків з оцінки фінансових показників господарської діяльності аптечних закладів

Перелік обов'язкових компетентностей по закінченню інтернатури

Інтегральні компетентності (ІК):

ІК - Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та критично осмислювати й вирішувати практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності, інтегрувати знання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та їх обґрунтованість до фахової та нефахової аудиторії.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1 - Здатність до аналізу, синтезу, оцінки та критичного мислення, вчитися і бути сучасно навченим, здатність до самоосвіти.

ЗК 2 - Здатність до вибору стратегії спілкування, співпраці в команді, гнучкості, адаптивності, управління часом, лідерства.

Професійні компетентності (ПК):

ПК 1 - Здатність організувати та здійснювати діяльність фармацевтичного (аптечного) закладу (аптеки, аптечного складу) із забезпечення населення і закладів охорони здоров'я лікарськими засобами та медичними виробами, відповідно до принципів і завдань державної політики у фармацевтичній сфері, законодавчих та нормативно-правових актів України, правил належних фармацевтичних практик, рекомендацій європейських та міжнародних організацій (ВООЗ, FIP, ICH, PIC/S, EMA), зокрема, в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану.

ПК 2 - Здатність здійснювати відпуск лікарських засобів та медичних виробів, інших товарів аптечного асортименту, проводити інформаційно-просвітницьку роботу, консультування і фармацевтичну опіку, здатність проводити фармакоекономічний аналіз та оцінку медичних технологій для раціонального використання лікарських засобів, здійснювати моніторинг ефективності та безпеки їх застосування, зокрема, у разі появи побічних реакцій, виникненні сумнівів стосовно якості, дотримуватись правил промоції та рекламування лікарських засобів.

ПК 3 - Здатність організувати та здійснювати діяльність з виробництва (виготовлення) екстемпоральних ліків, гомеопатичних та косметичних засобів, зокрема тих, які вимагають специфічного способу застосування з урахуванням біофармацевтичних аспектів, відповідно до правил належних фармацевтичних практик.

ПК 4 - Здатність здійснювати контроль якості лікарських засобів, дієтичних добавок, гомеопатичних та косметичних засобів з використанням різних методів контролю під час виробництва, оптової і роздрібною торгівлі та імпорту, транспортування та зберігання, запобігати потраплянню в обіг неякісних, фальсифікованих і незареєстрованих лікарських засобів та передавати їх на утилізацію (знищення).

ПК 5 - Здатність проводити аналіз соціально-економічних процесів у фармації, системи фармацевтичного забезпечення населення та її складових, прогнозувати та розраховувати основні економічні показники діяльності фармацевтичних (аптечних) закладів, формувати ціни на лікарські засоби та медичні вироби, визначати доступність фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації ліків. Забезпечувати конкурентоспроможність та ефективний розвиток фармацевтичних (аптечних) закладів за елементами комплексу маркетингу з урахуванням ринкових процесів

ПК 6 - Здатність розробляти, впроваджувати та застосовувати підходи менеджменту у професійній діяльності фармацевтичних (аптечних) закладів, застосовувати принципи HR-менеджменту й самоменеджменту, демонструвати та застосовувати у практичній діяльності комунікативні навички спілкування та навички лідерства і підприємливості

Рівень оволодіння:

Для кожної компетенції, практичної навички визначаються в кожному з діапазонів від 1 рівня «А» до 3 рівня «С» де:

1-й рівень (А) – має знання, описує фахову ситуацію

2-й рівень (В) – виконує, демонструє під наглядом

3-й рівень (С) – виконує, демонструє самостійно

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

<p>Компетентність ПК 1</p>	<p>Здатність організувати та здійснювати діяльність фармацевтичного (аптечного) закладу (аптеки, аптечного складу) із забезпечення населення і закладів охорони здоров'я лікарськими засобами та медичними виробами, відповідно до принципів і завдань державної політики у фармацевтичній сфері, законодавчих та нормативно-правових актів України, правил належних фармацевтичних практик, рекомендацій європейських та міжнародних організацій (ВООЗ, FIP, ICH, PIC/S, EMA), зокрема, в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану.</p>
<p>Знання</p>	<p>Уміння та навички</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Чинне законодавство про охорону здоров'я та нормативні документи, що регламентують фармацевтичну діяльність. 2. Законодавча база України щодо підприємницької діяльності. 3. Завдання державної політики та механізми державного регулювання фармацевтичної діяльності. 4. Правила належних фармацевтичних практик, рекомендацій європейських та міжнародних організацій (ВООЗ, FIP, ICH, PIC/S, EMA). 5. Принципи організації фармацевтичного забезпечення населення. 6. Принципи організації фармацевтичного забезпечення в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану. 7. Соціальні тенденції розвитку фармацевтичної діяльності. 8. Організаційно-правові засади діяльності фармацевтичних (аптечних) закладів. 9. Соціальна відповідальність організацій. 10. Стратегічне та операційне управління фармацевтичними (аптечними) закладами. 11. Роль фармацевта у впровадженні Стратегій ВООЗ та 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти, що регламентують фармацевтичну діяльність в Україні. 2. Відстежувати та визначати зміни і доповнення у вітчизняному фармацевтичному законодавстві та за кордоном. 3. Застосовувати механізми державного регулювання фармацевтичної діяльності. 4. Імплементувати правила належних фармацевтичних практик, рекомендації європейських та міжнародних організацій (ВООЗ, FIP, ICH, PIC/S, EMA). 5. Визначати показники потреби в обсягах фармацевтичної допомоги.

державної політики України.	<p>6. Планувати організаційно-управлінські заходи щодо забезпечення населення та закладів охорони здоров'я лікарськими засобами, медичними виробами та іншими товарами аптечного асортименту.</p> <p>7. Здійснювати організацію фармацевтичного забезпечення в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану.</p>
Рівень оволодіння	
A	Має знання, описує фахову ситуацію
B	Виконує, демонструє під наглядом
Компетентність ПК 2	Здатність здійснювати відпуск лікарських засобів та медичних виробів, інших товарів аптечного асортименту, проводити інформаційно-просвітницьку роботу, консультування і фармацевтичну опіку, здатність проводити фармакоекономічний аналіз та оцінку медичних технологій для раціонального використання лікарських засобів, здійснювати моніторинг ефективності та безпеки їх застосування, зокрема, у разі появи побічних реакцій, виникненні сумнівів стосовно якості, дотримуватись правил промоції та рекламування лікарських засобів.
Знання	Уміння та навички

<ol style="list-style-type: none"> 1. Правила відпуску лікарських засобів та медичних виробів різним категоріям відвідувачів аптек. 2. Протоколи фармацевта як галузевий стандарт фармацевтичної опіки. 3. Правові та етичні норми фармацевтичної діяльності. 4. Правила промоції та рекламування лікарських засобів. 5. Види, способи отримання та правила надання фармацевтичної інформації та консультацій. 6. Сучасні принципи світової практики з надання фармацевтичної допомоги соціально вразливим групам населення: дітям, жінкам, особам похилого віку, хворим на важкі та орфанні захворювання. 7. Психологічні аспекти професійного спілкування фармацевтичних фахівців. 8. Оформлення документів щодо оплати вартості безкоштовних та пільгових рецептів. 9. Умови раціонального застосування лікарських засобів при лікуванні найрозповсюдженіших симптомів та захворювань України. 10. Фармакоеконімічна оцінка ефективності фармакотерапії. 11. Формулярна система лікарського забезпечення на стаціонарному етапі лікування. 12. Принципи роботи системи фармаконагляду та реєстрації даних про побічну реакцію та/або відсутність ефективності лікарського засобу при його медичному застосуванні. 13. Небажані/побічні фармакологічні ефекти лікарських засобів. 14. Принципи оцінки ефективності/неефективності та безпеки лікарських засобів. 15. Механізм дії, фармакологічні ефекти, показання до застосування ліків. 16. Характеристика видів та шляхів введення лікарських препаратів. 17. Принципи фармакогенетики та фармакогеноміки. Вплив генетичних, вікових та статевих анатомо-фізіологічних особливостей людини, захворювань органів та систем на індивідуальну переносимість лікарських засобів. 18. Основні принципи та шляхи подолання поліпрагмазії. 19. Хромофармакологічні аспекти застосування лікарських засобів. 20. Взаємодія лікарських речовин та їжі. 21. Біоеквівалентність лікарських засобів. 22. Види і методи клінічних випробувань лікарських засобів. 23. Фармакологічні групи лікарських засобів, які можуть 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечувати отримання лікарських засобів та медичних виробів у фармацевтичних (аптечних) закладах. 2. Забезпечувати реалізацію та відпуск лікарських засобів та медичних виробів в умовах сучасної господарської діяльності аптеки. 3. Надавати консультативну допомогу при відпуску лікарських засобів та медичних виробів. 4. Надавати фармацевтичну опіку при відпуску лікарських засобів з метою забезпечення їх раціонального застосування. 5. Дотримуватися норм спілкування у професійній взаємодії з колегами, керівництвом, пацієнтами, споживачами, ефективно працювати у команді. 6. Володіти психологічними навичками спілкування для досягнення довіри та взаєморозуміння з колегами, лікарями, пацієнтами, споживачами. 7. Здійснювати рецептурний відпуск лікарських засобів, зокрема за Державними програмами. 8. Використовувати методи фармакоеконімічного аналізу. 9. Оцінювати та встановлювати прояви побічних реакцій та/або відсутності ефективності лікарських засобів у відвідувачів аптек. 10. Надавати отриману інформацію до державного органу фармаконагляду. 11. Складати локальні формуляри. 12. Визначати показники економічної доступності фармацевтичної допомоги
---	---

<p>викликати лікарську залежність та механізми її розвитку.</p> <p>24. Механізми та принципи попередження поширення небезпечних інфекційних (туберкульоз, ВІЛ-інфекція, COVID тощо) та паразитарних хвороб.</p> <p>25. Клініко-фармакологічна характеристика лікарських засобів для лікування небезпечних інфекційних та неінфекційних захворювань.</p> <p>26. Принципи профілактичного щеплення.</p> <p>27. Основні клінічні прояви невідкладних станів.</p> <p>28. Алгоритм надання домедичної допомоги при невідкладних станах.</p>	<p>населенню.</p> <p>13. Попереджувати випадки лікарської залежності та поліпрагмазії з урахуванням хімічних, фізико-хімічних, біофармацевтичних, фармакокінетичних та фармакодинамічних властивостей, індивідуальних особливостей пацієнта.</p> <p>14. Проводити інформаційну роботу з метою попередження поширення небезпечних інфекційних (туберкульоз, ВІЛ-інфекція, COVID тощо) та паразитарних хвороб.</p> <p>15. Здійснювати інструментальні вимірювання артеріального тиску.</p> <p>16. Користуватись глюкометрами.</p> <p>17. Надавати консультативну допомогу відвідувачам щодо користування інгаляторами та небулайзерами.</p> <p>18. Проводити інформаційну роботу щодо самолікування, антибіотикорезистентності, профілактичних щеплень тощо.</p> <p>19. Надавати домедичну допомогу при невідкладних станах.</p>
Рівень оволодіння	
A	Має знання, описує фахову ситуацію
B	Виконує, демонструє під наглядом
C	Виконує, демонструє самостійно

D	Вчить або контролює інших у виконанні, управлінні, демонстрації
Компетентність ПК 3	Здатність організувати та здійснювати діяльність з виробництва (виготовлення) екстемпоральних ліків, гомеопатичних та косметичних засобів, зокрема тих, які вимагають специфічного способу застосування з урахуванням біофармацевтичних аспектів, відповідно до правил належних фармацевтичних практик.
Знання	Уміння та навички
<ol style="list-style-type: none"> 1. Технологія лікарських засобів промислового виробництва, аптечного виробництва (виготовлення) та в умовах надзвичайних ситуацій. 2. Використання активних фармацевтичних інгредієнтів та допоміжних речовин у виготовленні лікарських форм. 3. Фармацевтичні несумісності (фізичні, хімічні, фармакологічні), методи їх усунення. 4. Промислове виробництво лікарських засобів методами біотехнології. 5. Нові лікарські форми. 6. Клініко-біофармацевтичні особливості різних лікарських форм. 7. Терапевтичні системи доставки лікарських засобів. 8. Поняття про оригінальні (інноваційні) препарати та генерики. 9. Вимоги, що висуваються до генеричних лікарських засобів. 10. Біофармацевтичні аспекти при фармацевтичній розробці лікарських засобів. 11. Принципи косметики та безпечності застосування косметичної продукції. 12. Характеристики класичних і комплексних гомеопатичних засобів. 13. Технологічні аспекти виготовлення гомеопатичних ліків. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати та здійснювати діяльність з виготовлення екстемпоральних ліків в аптеці. 2. Організувати та здійснювати діяльність з виготовлення гомеопатичних та косметичних засобів. 3. Враховувати біофармацевтичні чинники у виготовленні екстемпоральних ліків. 4. Організувати та здійснювати діяльність з виготовлення ліків в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану. 5. Здійснювати діяльність з виготовлення лікарських засобів в умовах промислового виробництва. 6. Визначати у пропису та усувати несумісності біологічно активних речовин та лікарської рослинної сировини. 7. Виправляти разові, добові і курсові дози отруйних, наркотичних, психотропних, сильнодіючих речовин та норми відпуску наркотичних та прирівняних до них речовин.

<p>14. Технологічні аспекти виготовлення косметичних засобів.</p>	<p>8. Оформляти до відпуску виготовлені лікарські засоби з отруйними, наркотичними, психотропними, сильнодіючими та прирівняними до них речовинами. 9. Брати участь у дослідженнях з фармацевтичної розробки лікарських засобів. 10. Складати технологічні схеми та інструкції щодо виробництва (виготовлення) лікарських засобів. 11. Характеризувати лікарські форми за типами дисперсних систем, способом вживання, місцем призначення, агрегатним станом, враховуючи фізико-хімічні властивості діючих та допоміжних речовин.</p>
<p>Рівень оволодіння</p>	
<p>A</p>	<p>Має знання, описує фахову ситуацію</p>
<p>B</p>	<p>Виконує, демонструє під наглядом</p>
<p>C</p>	<p>Виконує, демонструє самостійно</p>
<p>D</p>	<p>Вчить або контролює інших у виконанні, управлінні, демонстрації</p>
<p>Компетентність ПК 4</p>	<p>Здатність здійснювати контроль якості лікарських засобів, дієтичних добавок, гомеопатичних та косметичних засобів з використанням різних методів контролю під час виробництва, оптової і роздрібної торгівлі та імпорту, транспортування та зберігання, запобігати</p>

	потраплянню в обіг неякісних, фальсифікованих і незареєстрованих лікарських засобів та передавати їх на утилізацію (знищення).
Знання	Уміння та навички
<ol style="list-style-type: none"> 1. Державне нормування якості лікарських засобів та лікарської рослинної сировини. Система управління якістю та забезпечення якості лікарських засобів. 2. Характеристика складових системи контролю якості лікарських засобів. 3. Система стандартизації фармацевтичної продукції. 4. Методи якісного і кількісного аналізу лікарських засобів. 5. Контроль якості з застосуванням стандартних зразків та сполук-маркерів. 6. Валідація аналітичних методик. 7. Правила проведення вхідного контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібною реалізації. 8. Стабільність, терміни придатності та умови зберігання лікарських засобів. 9. Аналіз лікарських форм у процесі виробництва. 10. Функціональні харчові продукти, харчові продукти для спеціального дієтичного споживання, дієтичні добавки в асортименті аптеки. 11. Види тари, закупорювальних засобів і пакувальних матеріалів. 12. Правила транспортування та зберігання лікарських засобів. 13. Правила утилізації та знищення лікарських засобів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснювати контроль якості лікарських засобів з використанням різних методів контролю під час виробництва, оптової і роздрібною торгівлі та імпорту, в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану. 2. Здійснювати контроль якості дієтичних добавок, гомеопатичних та косметичних засобів з використанням різних методів контролю. 3. Здійснювати транспортування та зберігання лікарських засобів. 4. Запобігати потраплянню в обіг неякісних, фальсифікованих і незареєстрованих лікарських засобів. 5. Передавати неякісні, фальсифіковані і незареєстровані лікарські засоби на утилізацію (знищення).
Рівень оволодіння	
A	Має знання, описує фахову ситуацію

В	Виконує, демонструє під наглядом
Компетентність ПК 5	Здатність проводити аналіз соціально-економічних процесів у фармації, системи фармацевтичного забезпечення населення та її складових, прогнозувати та розраховувати основні економічні показники діяльності фармацевтичних (аптечних) закладів, формувати ціни на лікарські засоби та медичні вироби, визначати доступність фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації ліків. Забезпечувати конкурентоспроможність та ефективний розвиток фармацевтичних (аптечних) закладів за елементами комплексу маркетингу з урахуванням ринкових процесів.
Знання	Уміння та навички
<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-економічні показники розвитку суспільства. 2. Основні економічні показники діяльності фармацевтичних (аптечних) закладів. 3. Методи державного регулювання цін. 4. Принципи визначення та механізми забезпечення доступності фармацевтичної допомоги населенню. 5. Механізм функціонування системи реімбурсації вартості фармацевтичної допомоги. 6. Основні цінові показники доступності лікарських засобів. 7. Оцінка медичних технологій. 8. Комплекс новітнього маркетингу. 9. Методики маркетингового дослідження фармацевтичного ринку. 10. Асортиментна політика фармацевтичних підприємств. 11. Правила мерчандайзингу. 12. Стратегія маркетингових комунікацій і стимулювання збуту фармацевтичної продукції. 13. Показники фінансового стану фармацевтичного 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналізувати соціально-економічні процеси в системі охорони здоров'я та фармацевтичному секторі в Україні. 2. Прогнозувати та розраховувати основні економічні показники діяльності фармацевтичних (аптечних) закладів. 3. Формувати усі види цін на лікарські засоби, медичні вироби та інші товари аптечного асортименту. 4. Визначати доступність фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації ліків. 5. Вивчати та аналізувати

<p>(аптечного) закладу.</p> <p>14. Податки, їх види та принципи оподаткування фармацевтичних (аптечних) закладів.</p> <p>15. Економічна доцільність кредитування, принципи кредитування фармацевтичних (аптечних) закладів.</p> <p>16. Основи трудового права.</p> <p>17. Система оплати праці фармацевтичних працівників.</p>	<p>вимоги та мотивації споживачів лікарських засобів та медичних виробів.</p> <p>6. Складати прогнози закупівлі лікарських засобів різних фармакотерапевтичних груп.</p> <p>7. Використовувати правила мерчандайзингу.</p> <p>8. Прогнозувати та розраховувати основні економічні показники діяльності фармацевтичного (аптечного) закладу.</p> <p>9. Брати участь у заходах і програмах з громадського здоров'я.</p>
Рівень оволодіння	
A	Має знання, описує фахову ситуацію
B	Виконує, демонструє під наглядом
Компетентність ПК 6	Здатність розробляти, впроваджувати та застосовувати підходи менеджменту у професійній діяльності фармацевтичних (аптечних) закладів, застосовувати принципи HR-менеджменту й самоменеджменту, демонструвати та застосовувати у практичній діяльності комунікативні навички спілкування та навички лідерства і підприємливості.
Знання	Уміння та навички

<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація фармацевтичної системи як об'єкта управління. 2. Підходи менеджменту. 3. Розвиток фармацевтичних (аптечних) закладів з використанням функцій менеджменту. 4. Принципи HR-менеджменту. 5. Посадові призначення, адаптація, ротація персоналу. 6. Система мотивації персоналу. 7. Управління робочими групами. 8. Принципи командної роботи. Міжособистісні стосунки у колективі. 9. Система організаційних комунікацій. 10. Система безперервного професійного розвитку. 11. Принципи самоменеджменту та управління часом. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використовувати принципи HR-менеджменту й самоменеджменту. 2. Використовувати комунікативні навички спілкування. 3. Формулювати цілі власної діяльності. 4. Здійснювати розрахунок ефективності використання робочого часу. 5. Володіти засобами збереження емоційного здоров'я. 6. Постійно підвищувати власний професійний рівень.
--	--

4. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Тривалість навчання – 3 місяці (468 години)

Назва курсу	Кількість тижнів	Кількість годин	Кількість кредитів	
Освітня частина				
Назва курсу	Кількість годин			Кількість кредитів
	всього	аудитор.	сам. роб.	
Управління та економіка фармації	131	117	14	4,4
Фармацевтична технологія	98	84	14	3,3
Фармацевтична опіка	124	110	14	4,0
Якість, стандартизація та сертифікація лікарських засобів	98	84	14	3,3
Фармація в умовах надзвичайного стану	60	48	12	2,0
Соціально-комунікативна взаємодія у фармації	29	25	4	1,0
Всього	540	468	72	18,0
Контрольні заходи: - ліцензійний інтегрований іспит "Крок 3. Фармація"; - іспит з оволодіння практичними навичками і вміннями, співбесіда зі спеціальності.				

Разом	540	468	72	18,0
--------------	------------	------------	-----------	-------------

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ / ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Курс "Управління та економіка фармації"

Назва теми	Обсяг у годинах				
	усього	у тому числі			
		лекцій	практ	семінар	сам. роб.
1. Управління фармацевтичним сектором галузі охорони здоров'я та фармацевтичними (аптечними) закладами	16	2	8	4	2
2. Управління персоналом. Формування лідерських та комунікативних здібностей фармацевтичних кадрів. Резерви підвищення ефективності праці	16	2	8	4	2
3. Організація діяльності фармацевтичного (аптечного) закладу із забезпечення населення та закладів охорони здоров'я лікарськими засобами та медичними виробами	14	2	6	4	2
4. Законодавче регулювання обігу лікарських засобів і медичних виробів у фармацевтичних (аптечних) закладах	17	2	8	4	2
5. Реімбурсація лікарських засобів та референтне ціноутворення. Дорожня карта впровадження системи оцінки медичних технологій в Україні	16	2	6	6	2
6. Фармакоеконіміка та раціональне застосування лікарських засобів. Формулярна система лікарського забезпечення на стаціонарному етапі лікування	18	2	8	6	2
7. Конкурентоспроможність та ефективний розвиток фармацевтичних (аптечних) закладів за комплексом новітнього маркетингу	17	2	8	6	1
8. Фінансово-економічна діяльність фармацевтичного (аптечного) закладу	15	2	8	4	2
Залік	2	0	0	2	0
Усього годин	131	16	60	40	15

Курс "Фармацевтична технологія"

Назва теми	Обсяг у годинах				
	усього	у тому числі			
		лекцій	практ.	семінар.	сам. роб.
1. Біофармацевтичні, медико-біологічні та фармацевтичні аспекти лікарських засобів	11	1	6	2	2
2. Нові технології у фармації та медицині: біотехнології, нанотехнології, лікарські засоби нового покоління	15	1	10	2	2
3. Фармацевтична технологія екстемпоральних лікарських засобів. Реалізація принципів належної аптечної практики та належної практики зберігання	15	1	10	0	2
4. Сучасний стан промислового виробництва лікарських засобів	15	1	10	2	2
5. Косметичні засоби в асортименті аптечного закладу	11	1	6	2	2
6. Гомеопатичні лікарські засоби на фармацевтичному ринку	10	1	6	2	1
7. Технологічні аспекти лікарських засобів у педіатрії та геріатрії	11	1	6	2	2
8. Сучасні підходи до інформаційної та просвітницької діяльності фахівця фармації в аптечному закладі	8	1	6	2	1
Залік	2	-	0	2	0
Усього годин	98	8	60	16	14

Курс "Фармацевтична опіка"

Назва теми	Обсяг у годинах				
	усього	у тому числі			
		лекцій	практ.	семінар.	сам. роб.
1. Реалізація принципів доклінічних досліджень та клінічних випробувань згідно вимог GLP та GCP	15	1	6	6	2
2. Реалізація принципів доказової медицини в практичній діяльності фармацевта	15	1	8	4	2

3. Персоналізація фармакотерапії: застосування принципів фармакогенетики та фармакогеноміки в практичній діяльності фармацевта	13	1	6	4	2
4. Лікопов'язані проблеми: роль фармацевта в попередженні та ідентифікації і корекції	13	1	6	4	2
5. Раціональне застосування лікарських засобів в педіатрії, геріатрії, в пре-, пері- та постнатальному періодах	17	1	8	6	2
6. Доказова медицина та фармацевтична опіка в профілактиці та лікуванні неінфекційних захворювань	18	2	8	6	2
7. Доказова медицина та фармацевтична опіка в профілактиці та лікуванні інфекційних хвороб. Принципи подолання антибіотикорезистентності	14	1	8	4	1
8. Раціональне застосування безрецептурних лікарських засобів в концепції відповідального самолікування: роль фармацевта	17	2	8	6	1
Залік	2	-	0	2	0
Усього годин	124	10	58	42	14

Курс "Якість, стандартизація та сертифікація лікарських засобів"

Назва теми	Обсяг у годинах				
	усього	у тому числі			
		лекцій	практ.	семінар.	сам. роб.
1. Управління та забезпечення якості у фармації. Імплементация стандартів GxP	11	1	6	2	2
2. Організація державної системи забезпечення якості лікарських засобів. Стратегія захисту фармацевтичного ринку від фальсифікованих лікарських засобів	15	1	8	4	2
3. Державна фармакопея України як головний національний стандарт якості лікарських засобів. Всесвітня гармонізація вимог щодо якості лікарських засобів	11	1	6	2	2
4. Стандартизація фармацевтичної продукції в Україні. Сертифікація в системі забезпечення якості лікарських засобів	11	1	6	2	2

5. Контроль якості лікарських засобів та медичних виробів	11	1	8	2	2
6. Лікарські засоби природного походження	14	1	8	2	1
7. Функціональні харчові продукти, харчові продукти для спеціального дієтичного споживання, дієтичні добавки	12	1	8	2	1
8. Компоненти природного походження у косметології. Гомеопатичні засоби	11	1	6	2	2
Залік	2		0	2	0
Усього годин	98	8	56	20	14

Курс "Фармація в умовах надзвичайного стану"

Назва теми	Обсяг у годинах				
	усього	у тому числі			
		лекцій	практ.	семінар.	сам. роб.
1. Організація постачання лікарських засобів та медичних виробів у Збройних Силах України	26	2	16	4	4
2. Організація діяльності аптек у польових умовах	18	1	8	4	5
3. Організація медичної допомоги, забезпечення лікарськими засобами та медичними виробами населення в умовах надзвичайних ситуацій та при невідкладних станах	14	1	8	2	3
Залік	2	-	0	2	-
Усього годин	60	4	32	12	12

Лабораторні заняття

Лабораторні заняття не передбачені.

6. ДОДАТКОВІ ПРОГРАМИ

№ з/п	Назва програми	Обсяг курсу загальний (кількість годин / кредитів)
1.	Соціально-комунікативна взаємодія у фармації	30 годин / 1,0 кредит

**Зміст додаткової програми освітньої частини інтернатури
Курс "Соціально-комунікативна взаємодія у фармації"**

Назва теми	Обсяг у годинах				
	усього	у тому числі			
		лекцій	практ.	семінар.	сам. роб.
1. Професійне спілкування та ефективні комунікації у фармацевтичній діяльності	8	2	6	2	1
2. Особливості взаємовідносин працівників фармацевтичної галузі	10	1	4	2	1
3. Профілактика професійного вигорання у роботі працівника фармацевтичної галузі	9	1	4	2	2
Залік	2	-	0	2	-
Усього годин	29	4	14	8	4

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції.

Практичні заняття: бесіда, рольові ігри, вирішення ситуаційних/розрахункових задач, відпрацювання навичок прийому/відпуску/контролю якості різних груп лікарських засобів, тренувальні вправи з фармацевтичного консультування найбільш поширених станів та захворювань, з якими пацієнт звертається до аптечного закладу. Опанування банком тестових завдань «Крок-3» згідно теми заняття.

Семінарські заняття: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, обговорення запропонованих тем, демонстрація відповідних наочних засобів, підготовка доповідей.

8. ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ (У Т.Ч. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ІНТЕРНАТУРИ)

Заходи з оцінювання результатів проходження інтернатури складаються з:

- поточного оцінювання
- підсумкового оцінювання (атестація)

Поточне оцінювання: здійснюється керівниками груп фармацевтів - інтернів шляхом контролю за рівнем оволодіння компетентностями, зазначеними у відомості обліку відвідувань та успішності.

По закінченню строку підготовки в інтернатурі фармацевти - інтерни проходять **підсумковий контроль** у формі атестації для визначення знань і практичних навичок за спеціальністю.

Підсумкове оцінювання (атестація) фармацевтів - інтернів включає:

- ліцензійний інтегрований іспит «Крок - 3»
- іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності

До іспиту для визначення знань та практичних навичок допускаються інтерни, які повністю виконали програму підготовки в інтернатурі, склали тестовий контроль за тестами «Крок-3» у відповідності до критеріїв, затверджених МОЗ України.

Оцінювання результатів проходження інтернатури під час підсумкового контролю - іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності

Оцінювання	Критерії оцінювання
Зараховано	Інтерн достатньо повно виконав всі завдання, чітко і логічно відповів на поставлені запитання. Достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. Інтерн може при викладанні деяких питань допускати несуттєві помилки, які усуваються самим інтерном, коли на них вказує куратор. Також й при описі ситуаційного завдання інтерн може припуститися несуттєвих неточностей. В цілому, інтерн без суттєвих помилок відповідає на всі поставлені питання, повно обґрунтовує свою точку зору, допускає незначні похибки в алгоритмі та техніці виконання навички, виправлені за вказівкою куратора.
Не зараховано	Інтерн не виконав завдання, у більшості випадків не дав відповіді на додаткові та навідні запитання куратора. Інтерн не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявив низький рівень володіння професійною та науковою термінологією. Відповіді інтерна на питання є фрагментарними, непослідовними, нелогічними. Інтерн не може застосовувати теоретичні знання при аналізі практичних завдань. У відповідях має місце значна кількість грубих помилок. Інтерн при описі ситуаційного завдання не продемонстрував або припустився грубих помилок і похибок в алгоритмі опису.

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ

- Програма підготовки в інтернатурі
- Методичні розробки до лекційних занять
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні розробки до семінарських занять
- Мультимедійні презентації
- Електронний банк тестових завдань за підрозділами з дисципліни

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Зайченко Г.В., Горчакова Н.О., Савченко Н.В., Дяченко В.Ю., Шумейко О.В., Кава Т.В. Медична рецептура. Навчальний посібник для студентів медичних і фармацевтичних спеціальностей, викладачів, лікарів, провізорів і фармацевтів. К.: Книга-плюс, 2018.– 72 с.
2. Управління фармацією : базов. підруч. для провізорів-інтернів і слухачів системи післядиплом. освіти спеціалістів фармації / В.М. Толочко, І.В. Міщенко, М.В. Зарічкова та ін.; за ред. В.М. Толочка. - Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2016. - 496 с.
3. Фармацевтична опіка та комплаєнс : навч. посіб. для керівників баз стажування та провізорів-інтернів заочного циклу навчання зі спеціальності "Загальна фармація" / І.М. Білай, Є.О. Михайлюк. - Запоріжжя : [ЗДМУ], 2016. - 77 с.

4. Фармацевтична технологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. до самостійної роботи провізорів-інтернів зі спеціальності "Загальна фармація". Ч. 1 / Г.П. Смойловська та ін. Запоріжжя : ЗДМУ, 2017. - 97 с.

5. Заліська О.М. Організація і управління фармацією: юридичні, інформаційні, фармакоекономічні та соціальні аспекти: Навчальний посібник / О.М. Заліська, М.В. Слабий, Г.Ю. Яцкова, О.Є. Січкоріз, О.Б. Блавацька, А.І. Бойко, Ю.В. Качерай, М.В. Лелека, К.І. Сметаніна, Я.О. Гриньків, О.Б. Піняжко, І.Ю. Рев'яцький, Н.М. Максимович, О.З. Барчук. Львів, ЛНМУ ім. Данила Галицького, 2017. - 222 с.

6. Білай І.М. Взаємодія лікарських засобів: навч. посіб. для заоч. циклу навчання на базах стажування провізорів-інтернів зі спец. "Загальна фармація" / І.М. Білай. 2016. Запоріжжя : ЗДМУ. - С. 89 с.

7. Методологія ціноутворення на лікарські засоби в системі охорони здоров'я: монографія / В.М. Назаркіна, А.С. Немченко, К.Л. Косяченко, М.М. Бабенко; за наук. Ред. А.С. Немченко.- Київ : «Фармацевт Практик», 2022. – 288 с.

8. Психологія спілкування: навчальний посібник / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка, Н.В. Альохіна, В.С. Шаповалова. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Х. : НФаУ, 2018. - 140 с.с.

9. Технічні засоби для розгортання етапів медичної евакуації : навчальний посібник / за ред. проф. О.П. Шматенка. Київ : "Видавництво Людмила", 2020. - 390 с.

10. Відповідальне самолікування найбільш поширених порушень стану здоров'я. Роль працівника аптеки у раціональному застосуванні безрецептурних лікарських засобів. Ч. 4. Попередження захворювання та сприяння прихильності до лікування при ВІЛ/СНІД: метод. рек. / О.Я. Міщенко, І.М. Риженко, В.Ф. Осташко та ін.; за заг. ред. О.Я. Міщенко. - Х.: НФаУ, 2018. - 56 с.

11. Відповідальне самолікування найбільш поширених порушень стану здоров'я. Роль працівника аптеки у раціональному застосуванні безрецептурних лікарських засобів. Ч. 10. Діяльність провізора (фармацевта) щодо запобігання побічних реакцій лікарських засобів: метод. рек. / О.Я. Міщенко, І.М. Риженко, В.Ф. Осташко та ін.; за заг. ред. О.Я. Міщенко. - Х.: НФаУ, 2019. - 22 с.

12. Відповідальне самолікування при найбільш поширених захворюваннях. Роль працівника аптеки у раціональному застосуванні безрецептурних лікарських засобів. Частина 3 доповнена. Симптоматичне лікування захворювань верхніх дихальних шляхів : методичні рекомендації / Г.В. Зайченко, О.Я. Міщенко, В.Ф. Осташко та ін. - Х. : НФаУ, 2016. - 129 с.

13. Забезпечення, контроль якості і стандартизація лікарських засобів: навчально-методичний посібник / за ред. Н.О. Ветютневої. - Вінниця, ПП "ТД" Едельвейс і К", 2016. - 505 с.

14. Фармацевтичний аналіз : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / за ред. В.А. Георгіянц. - Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2019. - 567 с. - (Національний підручник).

15. Сучасна концепція забезпечення якості лікарських засобів: колективна монографія / за наук. ред. Н.О. Ветютневої. - Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2018. - 400 с.

16. Сучасна фітотерапія: навч. посіб. / С.В. Гарна, І.М. Владимірова, Н.Б. Бурд та ін. - Харків : "Друкарня Мадрид", 2016. - 580 с.

Додаткова:

17. Фармакогнозія : базовий підруч. для студ. вищ. фармац. навч. закл. (фармац. ф-тів) IV рівня акредитації / В.С. Кисличенко, І.О. Журавель, С.М. Марчишин та ін. ; за ред. В.С. Кисличенко. - Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2015. - 736 с. (Національний підручник).

18. Фармакоекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації/ Яковлева Л. В. та ін.; за ред. Л. В. Яковлевої. Вінниця: Нова книга, 2017. 207 с.

19. Державна Фармакопея України: в 3 т. / Державне підприємство "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів". - 2-е вид. - Харків: Державне підприємство "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів", 2014. - Т. 1. - 1126 с.
20. Державна Фармакопея України: в 3 т. / Державне підприємство "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів". - 2-е вид. - Харків: Державне підприємство "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів", 2014. - Т. 2. - 724 с.
21. Державна Фармакопея України: в 3 т. / Державне підприємство "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів". - 2-е вид. - Харків: Державне підприємство "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів", 2014. - Т. 3. - 732 с.
22. Вплив їжі на фармакотерапевтичну активність лікарських засобів / О.С. Богуцька, Л.І. Вишневська, Р.С. Коритнюк, Л.Л. Давтян // "Медицина, фармація та освіта". - 3б. наук. праць співробіт. НМАПО імені П.Л. Шупика. - 2018. - С. 70 - 80.
23. Допоміжні речовини в технології ліків: вплив на технологічні, споживчі, економічні характеристики і терапевтичну ефективність: навч. посіб. для студ. вищ. фармац. навч. закл. / І.М. Перцев, Д.І. Дмитрієвський, В.Д. Рибачук та ін.; за ред. І.М. Перцева. - Харків : Золоті сторінки, 2010. - 600 с.
24. Задерей Н.С. Фармакогенетика: Навчально-методичний посібник / Н.С. Задерей. - Одеса: "Одеський національний університет імені І. І. Мечникова", 2015. - 86 с.
25. Климишина С.О., Циснецька А.В., Рачкевич Л.В. Фармацевтична косметологія: Навчальний посібник МОЗ і МОН України для післядипломної підготовки провізорів. Тернопіль: Воля, 2009. - 368 с.
26. Олійник П.В. Екстремальна медицина: Організація роботи аптек в умовах надзвичайних ситуацій: підруч./ П.В. Олійник, Т.Г. Калинюк; за ред. Т.Г. Калинюка. - К.: Медицина, 2010. - 448 с.
27. Особливості професійного спілкування фахівців фармації: посібник реком. для провізорів-інтернів за спец. "Загальна фармація" та "Клінічна фармація" / Л.Г. Кайдалова, Н.В. Альохіна, Н.В. Шварп, Л.В. Пляка - Х. : НФаУ, 2013 - 82 с.
28. Планування сім'ї та контрацепція : навчальний посібник / В.І. Бойко, Н.В. Калашник, А.В. Бойко та ін. ; за заг. ред. д-ра мед. наук, проф. В.І. Бойка. - Суми : Сумський державний університет, 2018. - 223 с.
29. Побічні дії лікарських засобів / В.Г. Лизогуб, Т.В. Богдан, М.Л. Шараєва, О.В. Крайдашенко, О.О. Волошина. - Київ: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, 2013.
30. Технологія лікарських засобів в польових умовах / [О.П. Шматенко, П.С. Сирота, О.Ф. Кучмістова, В.С. Гульпа, Т.В. Приходько та ін.]; під ред. проф. Шматенка О.П. - К.: УВМА, 2013. - 316 с.
31. Юлевич О.І. Біотехнологія: навчальний посібник / О.І. Юлевич, С.І. Ковтун, М.І. Гиль ; за ред. М.І. Гиль. - Миколаїв : МДАУ, 2012. - 476 с.

11. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>.
2. Державний експертний центр ЛЗ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dec.gov.ua/>.
3. Державний реєстр ЛЗ (Експертний центр ЛЗ) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.drlz.kiev.ua/>.
4. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.drlz.com.ua.
5. Довідник лікарських засобів [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.drlz.kiev.ua/>.

6. Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
7. Кабінет Міністрів України (урядовий портал) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/>.
8. Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/>.
9. Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.who.int/ru/>.
10. Національний перелік ОЛЗ (МОЗ України) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_naclist/.
11. Сайт Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками : <http://www.diklz.gov.ua/control/main/uk/index>.